

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури імені
професора Олега Мішукова

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ: ДИСКУРСИВНИЙ ТА
ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ ПАРАМЕТРИ

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: студентка ІІМ курсу 202М групи
Спеціальності 035 Філологія (035.041
Філологія (германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська)
Освітньо-професійної програми
Філологія (германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська)
Альтгауз Олександр Валерійович

Керівник Кіщенко Юлія Володимирівна,
канд. пед. н., доцент
Рецензент – начальник центру
міжнародного співробітництва
Херсонської Торгово-промислової
палати Лариса Пономаренко

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Прецедентні феномени у сучасних наукових колах	8
1.1. Прецедентність та прецедентні феномени: загальна характеристика.....	8
1.2. Наукові підходи, таксономія та сутність прецедентних феноменів.....	13
РОЗДІЛ 2. Прецедентні феномени в різних видах дискурсу	29
2.1. Прецедентні феномени у гумористичному дискурсі..	29
2.2. Прецедентні феномени в рекламному дискурсі.....	33
2.3. Прецедентні феномени в політичному дискурсі.....	37
2.4. Відтворення прецедентних феноменів.....	41
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ І ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	61
ДОДАТОК А	61
ДОДАТОК Б	65

ВСТУП

На теренах сучасного мовознавства наука про мову зазнає значних змін – від усебічного вивчення системи мови лінгвістика звертається до людини. Мова як об'єкт досліджень постає явищем, що знаходиться не в ізоляції, а таким, що формується під впливом людини та належить до певної культурної спільноти. Одночасно встановлюється щільний взаємозв'язок мови з культурою етносу. На сучасному етапі метою лінгвістичного аналізу вже не може вважатися лише виявлення різних характеристик мовної системи.

Кожна людина – це представник певної національної культури, яка містить національні традиції, мову, літературу, історію. Культурні, економічні та наукові контакти країн та їхніх народів актуалізують теми, зорієнтовані на вивчення міжкультурних комунікацій, співзалежності мов і культур, мовної особистості. Наразі одночасно з інтенсивними змінами образу життя людей змінюється й мовний смак. І публіцистика, і живе мовлення збагачені новими лексемами, назвами, новочасним контекстом; значна кількість лексики з національно-культурною оцінністю – крилаті слова, прислів'я, фразеологізми, приказки та прецедентні феномени.

Традиційно виокремлюють чотири типи безумовно комунікативних за своїм характером прецедентних феноменів: «прецедентні імена, прецедентні висловлювання, прецедентні ситуації і прецедентні тексти» [22, с. 192].

У руслі сучасної лінгвістики розвиваються декілька основних наукових підходів щодо вивчення прецедентних феноменів. Один з них поєднує положення теорії мовної особистості та когнітивної лінгвістики (Д. Гудков, І. Захаренко, Ю. Караулов, Н. Петрова). Інший підхід ґрунтується на досягненнях лінгвокультурології (Г. Слишкін, С. Кушнерук).

На думку О.О. Селіванової, «прецедентні феномени – це компоненти знань, позначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, актуальні і використовувані в когнітивному та комунікативному аспектах» [54, с. 492–493]. С.Б. Сереброва вважає, що «прецедентні феномени належать до національної когнітивної бази, у чому одностайні всі дослідники. Знання, закодзовані в прецедентних феноменах, національно детерміновані, стереотипні і добре відомі представникам певного лінгвокультурного простору» [36, с. 7]. У контексті нашого наукового доробку ми будемо дотримуватися точки зору Р. Назарової та М. Золотарьова: «під прецедентними феноменами розуміють цілісні одиниці комунікації, які постають апеляцією до минулого явища дійсності; їм властива ціннісна значимість для окремо взятої мовної особистості або аж до лінгвокультурного співтовариства загалом» [28, с. 22].

Теоретичне та методологічне підґрунтя кваліфікаційної роботи складають наукові праці таких вітчизняних і закордонних вчених: Д.В. Багаєвої [4], Д.Б. Гудкова [4, 13, 14], І.В. Захаренко [4, 16, 17], В.В. Красних [4, 21], А.А. Берестової [6], О.О. Бойко [7], А.О. Буднік, І.А. Хижняк [8], Ю.М. Великороди [9], О.О. Ворожцової, Г.Б. Зайцевої [10], М.Р. Галієвої [12], А. Гузак [15], Г.Ф. Ковальова [20], Т.В. Крутько [22], В.І. Куковської [23], Л.Й. Меркотан [25], Н.П. Могилєнських [26], О.В. Нагорна [27], Р.З. Назарової та М.В. Золотарьова [28], Н.М. Орлової [30], Г.О. Проскуріної [32], О.В. Ребрія [34], М.В. Рослицької [35], С.Б. Серебрової [36], Г.Г. Слишкіна [38], К.С. Смотряєвої [39], А.В. Степанюк [40], О.Т. Тимчук [43], В.Г. Шимко [47], О.А. Широких [48], С. Hughes [49] та інших.

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що, не дивлячись на велику кількість наукових доробків, зорієнтованих на висвітлення питання прецедентних феноменів, не можна казати про всебічність вивчення цієї лінгвістичної проблеми. Це, на наш погляд,

свідчить про те, що мовна прецедентність – явище складне та багатогранне; воно потребує комплексного ґрунтовного підходу до свого вивчення, не лише дискурсивного, а й перекладознавчого.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконана у руслі кафедральної наукової теми «Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівця з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі» (номер держреєстрації 0117U003763).

Мета нашої роботи полягає в описі мовознавчих і перекладознавчих властивостей прецедентних феноменів.

Зазначена мета передбачає вирішення низки **завдань**:

- надати загальну характеристику прецедентності та прецедентним феноменам;
- описати наукові підходи та класифікації прецедентних феноменів;
- визначити сутність прецедентних феноменів;
- схарактеризувати місце та функційне навантаження прецедентних феноменів у різних видах дискурсу (гумористичному, рекламному, політичному);
- окреслити та проаналізувати особливості перекладання прецедентних феноменів з англійської та українську.

Об'єктом кваліфікаційної роботи постають прецедентні феномени.

Предмет роботи становлять дискурсивні та перекладознавчі властивості прецедентних феноменів.

Мета й завдання роботи зумовили вибір основних **методів** дослідження, серед яких використано: *описово-аналітичний метод* (потракткування й узагальнення визначень прецедентності та прецедентних феноменів (прецедентних текстів, імен, ситуацій, висловлювань) у наукових доробках учених); *тезаурусний аналіз* (з'ясування сутності поняття «прецедентний феномен» у різних

лексикографічних джерелах (англійськомовних та українськомовних)); *перекладознавчий метод аналізу* (опис різноманітних перекладацьких прийомів щодо відтворення прецедентних феноменів); *функціональний метод* (визначення та опис функційного навантаження прецедентних феноменів у різних видах дискурсу); *загальнонаукові методи*: аналіз та синтез, систематизування та узагальнення (вивчення теоретико-методологічного базису аналізу прецедентних феноменів у руслі дискурсивних студій; окреслення їхніх домінуючих характеристик; способів перекладання прецедентних феноменів).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що нами була зроблена спроба описати прецедентні феномени у дискурсивному та перекладознавчому руслі. Крім того, ми змогли проілюструвати функційний потенціал прецедентних феноменів на матеріалі текстів різних видів дискурсу.

Матеріал дослідження складають прецедентні феномени, які вживаються у різних видах дискурсу: художньому [52, 76, 92], рекламному [59, 60, 72, 85], політичному [57, 68, 73, 74, 80-83, 86-88], гумористичному [67, 84].

Практичне значення нашої роботи полягає у застосуванні її основних положень та уточнених теоретичних засад при викладанні таких дисциплін: «Базисні засади перекладу», «Новітні досягнення з фахових дисциплін», «Основи теорії міжкультурної комунікації», «Лексикологія англійської мови», «Порівняльна лексикологія», «Стилістика англійської мови», «Порівняльна стилістика», «Теорія та практика перекладу», а також на практичних заняттях з англійської мови, при написанні курсових і кваліфікаційних робіт (проектів).

Апробація результатів роботи. Результати дослідження було обговорено на засіданнях кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова Херсонського державного університету, які були проведені в формі попереднього захисту

розпочатого дослідження на етапах опрацювання й узагальнення теоретичної й практичної частин роботи; також результати роботи пройшли апробацію на науковому семінарі-дискусії з актуальних питань перекладознавства та англістики (листопад, 2021 року).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в двох одноосібних наукових публікаціях: одна – за результатами XII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі», Херсонський національний технічний університет, 22 квітня 2021 року, м. Херсон, другу статтю опубліковано в науковому збірнику Херсонського державного університету «Магістерські студії» (№ XXII, 2021 року).

РОЗДІЛ 1

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ У СУЧАСНИХ НАУКОВИХ КОЛАХ

1.1. Прецедентність та прецедентні феномени: загальна характеристика

Теорія прецедентності з'явилася у руслі теорії інтертекстуальності та охоплює вербальні знаки-маркери міжтекстової взаємодії й «вплітає» інший текст у літературно-культурний контекст [7].

Прецедентність – це властивість лінгвістичних феноменів, таких як прецедентного тексту, ситуації, імені, висловлювання. Прецедентність носить характер еталонності та породжується крізь культурний фонд світової або національної історії [31, с. 4].

Традиційно поняття *«прецедент»* фігурувало у сфері юриспруденції й потрактовувалося на контрверзі «було – не було». Наразі цей термін активно впроваджується у культурно-мовний простір, де його розуміють як «феномен первинного зразку, який представлено для оцінки та зіставлення з метою його подальшого використання для створення будь-якого вторинного явища за зразком первинного» [20].

У цьому сенсі *«прецедент»* являє собою певний уніфікований образно-асоціативний комплекс, який має значення для певного соціуму та регулярно активізується у мовленні представників такого соціуму. Він структурується не лише способом звертання до «попереднього» досвіду / знання, а й способом актуального надбання реципієнтом нового, невідомого, проте оригінального, нестандартного уявлення певної сутності, явища, факту або події.

У сучасних лексикографічних джерелах знаходимо такі дефініції поняття «прецедент»: «an earlier occurrence of something similar; something done or said that may serve as an example or rule to authorize or

justify a subsequent act of the same or an analogous kind; a verdict that had no precedent; the convention established by such a precedent or by long practice; a person or thing that serves as a model» [79]; «an action, situation, or decision that has already happened and can be used as a reason why a similar action or decision should be performed or made; the way that something has been done in the past that therefore shows that it is the correct way; a decision about a particular legal case that makes it likely that other similar cases will be decided in the same way» [65].

Використавши загальнонаукові методи синтезу та аналізу, уточнюємо, що на думку Д. Гудкова прецеденти функціують у вигляді зразкових ментальних, мовних й мовленнєвих фактів, які слугують моделлю щодо відтворення схожих фактів, тобто їм властива імперативність [14, с. 15]. Під імперативністю розуміють співвіднесеність прецеденту з іншими мовними чинниками.

Виникнення лінгвістичної теорії прецедентності відноситься до другої половини ХХ сторіччя. У наукових доробках Ю.С. Прохорова, Ю.М. Караулова, Ю.О. Сорокіна, В.Г. Костомарова тощо знаходимо потрактування понять «прецедентний текст», «прецедентне висловлювання», «текстова ремінісценція», «прецедентна текстова ремінісценція». Згідно з роботами В.В. Красних, до прецедентних відносяться події, явища, предмети, назви, висловлювання: «1) добре відомі всім представникам національного лінгвокультурного співтовариства (що «мають надособовий характер»); 2) актуальні в когнітивному (пізнавальному та емоційному) плані; 3) звернення (апеляція) до яких постійно поновлюється в мові представників того або того національного лінгвокультурного співтовариства» [21, с. 170].

Серед прецедентів у широкому розумінні цього терміна вчені виокремлюють групу прецедентів, які фігурують як прецедентні феномени, так звані «комунікативні прецеденти». *Прецедентний феномен* розуміють як «ментальний гносеологічний прототип, який

можна вважати взірцем і який допомагає вирішити комунікативні задачі, які постають перед комунікантами» [43]. А.А. Берестова вбачає в прецедентному феномені «ядерний елемент когнітивної бази певної лінгвокультурної спільноти, який має здатність у стислій формі зберігати інформацію про взірцеві факти й виступає моделлю для відтворення подібних фактів, репрезентований і постійно поновлюваний у мовленні за допомогою відповідних вербальних сигналів, що актуалізують його стандартний (відомий усім представникам цієї лінгвокультурної спільноти) зміст» [6, с. 4].

На думку Д. Гудкова не кожен феномен, якому властива прецедентність, може називатися прецедентним феноменом. Існують прецеденти інших типів. Домінувальною відмінністю прецедентних феноменів постає той факт, що вони пов'язані з колективним інваріантним уявленням конкретних «культурних предметів» [23]. В іншій термінології прецедентні феномени представляють собою групу вербальних феноменів, які відносяться до національного рівня прецедентності. Прецеденти «іншого типу» («прецеденти актуального вживання») співвідносяться с пресупозиціями не історико-культурного знання, а з пресупозиціями загальномовних засобів (слів, словосполучень, речень) в подібних або інших ситуаціях спілкування. Їхній реалізації сприяють елементи мовного стереотипу будь-якого дискурсу, загальноновживані мовні «заготовки», на кшталт *«виходячи з цього»*, *«потрібно мати на увазі»*, *«необхідно вказати на»*, *«слід зазначити»* тощо. Вони, як ми бачимо з наведених ілюстрацій, мають похідний номінативний характер, представляють онтологію мовного / комунікативного знака, фіксують роботу «лінгвістичної пам'яті».

До основних властивостей прецедентних феноменів відносять:

- інваріантність;
- аксіологічне маркування;
- відтворюваність;

- клишованість;
- еталонність.

I. Захаренко пов'язує еталонність прецедентного феномену з так званою «міркою» для певного явища дійсності, адже носії мови можуть звертатися до колективної пам'яті, знаходити там певні імена, ситуації, тексти, які мають схожості з явищами реальної дійсності та, відповідно, можуть їх описувати [16]. Наведена теза щільно корелює з поняттям стереотипності мовної поведінки, тенденцією людини не вигадувати щось нове, а використовувати вже готові звороти та кліше.

Щодо ціннісної компоненти прецедентних феноменів, то вона зумовлює закріпленість (хоча й на короткий термін) прецедентів у дискурсі носіїв мови та стимулює їхнє вживання в мовленні, хоча ціннісний компонент постає відносною величиною, адже з плином часу склад прецедентів змінюється. Виходячи з цього, та погоджуючись з думкою Р. Назарової та М. Золотарьова, вважаємо, що прецеденти, з одного боку, виконують роль деяких «культурних скріплень», які зціплюють окремі культурні пласти та історичні епохи в одну систему. З іншого боку, вони лише віддзеркалюють ціннісні уявлення про дійсність, особисті та громадські взаємини, моральні пріоритети, які постають характерними для певного соціально-історичного етапу та специфічними для певного лінгвокультурного співтовариства [28]. «Аксіологічне маркування, яке виражається у закріпленні за прецедентним феноменом певної оцінки за шкалою «добре – погано», тісно пов'язане з еталоном: прецедентні феномени виступають певними взірцевими прикладами характеристик та вчинків і диктують моделі того, що потрібно чи не потрібно робити» [40, с. 5].

Зазначена властивість прецедентних феноменів дозволяє висновувати, що вони постають одиницями дискурсу мовної особистості, а не одиницями мовної системи загалом. При цьому прецедентам властива достатньо нестійка семантика: до прикладу,

прецедентне ім'я в різних контекстах може актуалізувати як внутрішні якості «прецедентної особистості», так і її зовнішні атрибути [34, с. 274].

Р. Назарова та М. Золотарьов, вибудувавши ієрархію прецедентних феноменів, зазначають чотири шари, до яких, відповідно, належать: «прецедентні феномени, добре відомі у певному лінгвокультурному співтоваристві; прецедентні феномени, відомі великій соціальній групі (критерієм таких великих соціальних груп можуть виступати гендер, вік, соціальний статус, професія, релігійні переваги); прецедентні феномени малих соціальних груп (сім'я, трудовий колектив, компанія друзів тощо); індивідуальні прецедентні феномени, які віддзеркалюють мовну свідомість окремої мовної особистості, її інтереси та кругозір» [28, с. 21].

Виникнення прецедентних феноменів відбувається на індивідуальному рівні (до прикладу, у разі створення текстів, які в майбутньому можуть отримати статус прецедентних) або на рівні малих груп (у випадку різноманітних історичних подій та ситуацій). Отримуючи широку популярність, дані прецедентні феномени мають можливість закріпитися у свідомості великої групи людей й отримати статус національних, культурних або цивілізаційних (залежно від широти розповсюдження). На стійкість фіксованості прецедентних феноменів впливає багато чинників, проте великий відсоток при цьому відіграє ціннісна складова: якщо прецедентний феномен віддзеркалює певне явище або факт дійсності, який постає актуальним та цінним для даного лінгвокультурного співтовариства, то він може надовго закріпитися в колективній пам'яті носіїв мови [9, с. 24].

Слід зазначити, що у різні історичні епохи умови формування прецедентних феноменів були різними. Інтенсивність процесу накопичення й фіксації прецедентних феноменів корелює з процесом обміну інформацією між людьми. Можна припустити, що обсяг прецедентних феноменів значно виріс після винаходу книгодрукарства й

розповсюдження книг різних авторів. Поява газет, телебачення прискорила процес оновлення когнітивних баз прецедентних феноменів й розширила галузі їхніх джерел. Наразі мережа «Інтернет», соціальні мережі, платформи «Facebook» та «Youtube» постають джерелами створення прецедентних феноменів [9, с. 29].

У контексті нашого наукового доробку ми будемо дотримуватися точки зору Р. Назарової та М. Золотарьова: «під прецедентними феноменами розуміють цілісні одиниці комунікації, які постають апеляцією до минулого явища дійсності; їм властива ціннісна значимість для окремо взятої мовної особистості або аж до лінгвокультурного співтовариства загалом» [28, с. 22].

Отже, прецедентність – поняття багатогранне, яке потребує узагальнення питань, які висвітлено у низці наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених. Вивчення прецедентних феноменів, які традиційно представлені у лінгвістиці *прецедентним текстом, прецедентним висловлюванням, прецедентним ім'ям і прецедентною ситуацією*, свідчить про те, що вони можуть мати різні способи існування, різний статус, різну форму презентації, свій аксіологічний потенціал; ця низка питань висвітлюється в наукових колах сучасного мовознавства.

1.2. Наукові підходи, таксономія та сутність прецедентних феноменів

Вперше термін «*прецедентний текст*» було вжито Ю. Карауловим у науковій праці «Російська мова та мовна особистість» [19]. Науковець розглядав питання прецедентних текстів у руслі теорії мовної особистості, з'ясовуючи їхнє вживання перш за все комунікативно-діяльнісними потребами особистості [19, с. 215]. Згідно з точкою зору Ю. Караулова, прецедентним текстам властиві такі характеристики, як хрестоматійність та реінтерпретаційність. Поняття

хрестоматійності прецедентних текстів автор поєднує з процесом адаптації особистості (наприклад, навчання в школі, коли людина читає тексти згідно з програмою навчання). Також Ю. Караулов зазначає, що певні прецедентні тексти виходять з вжитку, їх змінюють нові прецедентні тексти, адже змінюється епоха та культура (її цінності, відповідно).

На нашу думку, слід звернути увагу ще на один аспект, який автор висвітлює у своєму науковому доробку – це семіотичний спосіб існування прецедентних текстів: «звернення до оригінального тексту надається через натяк, посилання, ознаку, й, тим самим, до процесу комунікації підключається або весь текст, або його фрагменти, які співвідносяться із ситуацією спілкування; у такому випадку весь текст або значний його фрагмент виступають як цілісна одиниця позначення» [19, с. 214].

Прецедентний текст – «це закінчений і самодостатній продукт мовленнєво-мисленнєвої діяльності; (полі)предикативна одиниця; складний знак, сума значень компонентів якого не дорівнює його сенсу; прецедентний текст добре знайомий будь-якому середньостатистичному членові національно-культурного співтовариства; звернення до такого тексту може багаторазово поновлюватися в процесі комунікації через пов'язані з ним прецедентні висловлювання або прецедентні імена. До числа прецедентних текстів належать твори художньої літератури (наприклад, «Євгеній Онегін», «Бородіно», «Romeo and Juliet»), тексти пісень, реклами, політичні публіцистичні тексти тощо» [4, с. 70].

М. Маньковська та С. Сидоренко наводять такий приклад прецедентного тексту, аналізуючи прецедентні феномени у художньому тексті американського письменника Стівена Кінга «The Dark Tower»: *«In a blues tune from the twenties Billie Holiday, who would one day discover the truth for herself, sang: “Doctor tole me daughter you got to quit it fast / Because one more rocket gonna be your last”»* [76]. Тут Стівен Кінг цитує

фрагмент пісні популярної блюзової співачки Біллі Холідей. Автор це використав задля того, щоб наголосити на значенні наступного речення, де ці слова корелюють зі словами книжкового персонажа [50].

Л.Й. Меркотан вважає, що «прецедентний текст – це текст, суттєвий для тієї чи тієї мовної особистості в емоційному та когнітивному планах, апеляція до якого може неодноразово відновлюватися в процесі комунікації через пов'язані з цим текстом прецедентні висловлювання, прецедентні імена чи прецедентні ситуації» [25, с. 14]. На думку науковиці прецедентні тексти виконують низку функцій, серед яких можна зазначити: «номінативну (вказівка на особу, явище, подію для економії мовних засобів), інформативну (передавання й трансляція нагромадженого соціального та культурного досвіду), оцінну (формування в читача певного ставлення до зображуваних подій), персуазивну (вплив на реципієнта), парольну (засіб ототожнення особи з певною лінгвокультурною спільнотою) та розважальну (створення розважальної атмосфери та комічного ефекту)» [25, с. 15].

Використавши загальнонаукові методи аналізу та синтезу, можемо висновувати, що домінуючими ознаками прецедентних текстів постають: значимість в емоційному та пізнавальному аспектах; хрестоматійність (широка галузь існування, загальна відомість); повторюваність (неодноразова поновлюваність); реінтерпретаційність (здатність втілюватися в інші форми мистецтва); хронотопна маркованість (прецедентні тексти належать до певної епохи та культури); семіотичний спосіб існування.

Вивчаючи наукові доробки з проблеми, яка висвітлюється, ми зіткнулися з думкою В.В. Красних, а саме з питанням протяжності прецедентного тексту, яке корелює з поняттям «текст». Науковиця стверджує, що вся культура може сприйматися як один великий текст [21, с. 57], тому можна вважати, що прецедентні тексти можуть бути як вербальними, так і невербальними (до прикладу, пам'ятники культури).

Наведене широке потрактування прецедентного тексту та поява терміна «прецедентний феномен» переносить питання, що розглядається, в іншу наукову площину, адже теорія мовної особистості не може з'ясувати всіх аспектів вживання та функціонування прецедентних феноменів. Саме цей факт змушує науковців шукати нові методи вивчення явища прецедентності, використовуючи дискурсивний та лінгвокультурологічний підходи.

Ю. Прохоров підкреслює, що вживання прецедентних текстів пов'язано з системою знання про світ та його образи, що актуалізуються в певній етнокультурні [33, с. 155]. Відповідно, вивчення прецедентних текстів може знаходитися в області лінгвокультурології й піддаватися лінгвокультурологічному аналізу. Основними особливостями такого підходу постають: 1) сприйняття прецедентного феномена як репрезентатора артефакту людської культури; 2) ширше розуміння тексту (співвідносно з теорією семіотики культури Ю. Лотмана).

Наведені вище особливості обумовлюють ширше розуміння поняття «прецедентний текст». Г. Слишкін, наприклад, вважає, що «прецедентний текст може бути будь-якої протяжності: від прислів'я або афоризму до епосу» [38, с. 25]. Науковець вважає, що існують прецедентні тексти для неширокого кола людей та тексти, які отримують статус прецедентних на порівняно недовгий строк, наприклад, рекламний слоган. Г. Слишкін максимально розширює поняття, що дещо розмиває його кордони. Під прецедентні тексти, відповідно, підпадають такі мовні явища як внутрішньотекстові алюзії, фразеологізми, прислів'я та приказки.

Полярним по відношенню до лінгвокультурологічного підходу постає когнітивний підхід. В.В. Красних дотримується точки зору, що за кожним прецедентним текстом ховається інваріант сприйняття, який буде мати різні характеристики в індивідуальному та загальнокультурному планах. Отже, науковця повертається до терміна

«символ прецедентного тексту», який слугує способом висунення на передній план мовлення прецедентних текстів [21, с. 68].

Термінологічний апарат когнітивної лінгвістики (поняття «концепт» та теорія прототипів) дозволив низці вчених описати структуру та механізми функціонування прецедентних феноменів. Так, В. Красних і Д. Гудков розглядали особливості вживання прецедентів у мовленні та засоби зберігання концептів прецедентів у мовній свідомості [4]. Такий підхід зумовив нове окреслення ореолу висвітлення питань прецедентних феноменів у руслі функціонування різних типів дискурсу (дискурсивний підхід): політичний, художній, публіцистичний, мультиплікаційний, фольклорний, гумористичний тощо.

Прецедентне висловлювання – «це продукт мовленнєво-розумової діяльності, що репродукується; закінчена і самодостатня одиниця, яка може бути або не бути предикативною; складний знак, сума значень компонентів якого не дорівнює його сенсу» [17, с. 46]. Це досить широке поняття, до якого, відносяться афоризми, біблейські і міфологічні словосполучення і прислів'я, а також фрази, що багато в чому втратили зв'язок з текстом, що «надав їм життя», проте зберегли постійний склад конститuentів і посилаються до культурної компетенції людини.

Прецедентне висловлювання має свою особливу структуру (поверхнєве значення, глибинне значення і системний сенс, проте це не суперечить загальній концепції прецедентних феноменів, оскільки при функціонуванні прецедентного феномена важливим постає не лише розуміння його значення, але і знання екстралінгвістичних і когнітивних чинників, що стоять за цією одиницею [16].

Серед прецедентних висловлювань виокремлюють цитати, приказки та прислів'я; вони переобтяжують смислове навантаження окремого фрагмента тексту. А. Чудінов вважає, що прецедентними

висловлюваннями можуть бути не лише розширені фрази, але й поодинокі висловлювання або лексичні одиниці, які натякають реципієнтові на певну знану фігуру [45, с. 28]. Деякі науковці приписують до прецедентних висловлювань крилаті висловлювання, політичні лозунги, мовні афоризми, які можна побачити (почути) у мові масмедійного дискурсу, або ж у повсякденній мовній практиці носіїв мови.

В.Г. Шимко вважає, що найбільш вичерпним джерелом прецедентних висловлювань постає Вікіпедія, точніше категорія «Political catchphrases» [47]. До прикладу, знаходимо прецедентне висловлювання «*It's OK to be white*» [90]. Це гасло з'явилося у 2017 році в інформаційному просторі; афіші та наклейки з цим реченням були розміщені на вулицях США, також в університетських містечках США, Канади, Австралії та Сполученого Королівства. Це гасло було розповсюджено неонацистами. Афро-американський журнал «Root» порівняв це висловлювання з дитячою книжкою «*It's Okay to Be Different*» та зробив такий коментар: «*White folks have taken that beautiful sentiment and distorted it to suit their infinite need to center themselves*» [90]. Згідно з джерелом Вікіпедії, це прецедентне висловлювання тяжіє своїм корінням до Ку-Клукс-Клану (расистська організація) та угрупованню «Агресивна сила».

У ході нашого наукового розслідування нами було з'ясовано, що наведене вище прецедентне висловлювання вже набуло статусу певного політичного руху: «*In October 2018, the motion 'It's OK to be white' was introduced in the Australian Parliament by White Supremacist Senator Pauline Hanson*» [69]. В інформаційному просторі з'явилася стаття професора антропології та соціальної теорії Мельбурнського університету, Гассана Хейджа, з вкрапленнями поетичних рядків:

«*Dear white, it's ok,
It's ok to be white.*

But it's ok to be white and nice.

It's not ok to be White and mean.

It's ok to be white and generous in spirit.

It's not ok to be White, envious and stingy.

It's ok to be white and ill-informed, and try to know more.

It's not ok to be White, ill-informed, ignorant and mediocre, and be proud of it...» [69].

Зрозуміло, що вживання лексеми «white» з маленької літери вказує на людину з білим кольором шкіри; в той час, як вживання цієї ж лексеми з великої літери («White») символізує тих, хто свідомо або несвідомо став учасником цього угруповання; тих, хто помиляється у класичному расистському розумінні, що колір шкіри не постає ідентифікацією Західної Цивілізації; тих, хто вважає, що, маючи білий колір шкіри, може отримати певні привілеї над іншими людьми.

У продовж теми расизму ми згадали про підручник з англійської мови під редакцією В.Д. Аракіна (для студентів 4 курсу), в якому презентовано фрагмент художнього тексту американської письменниці 20 сторіччя Нелл Гарпер Лі «Убити пересмішника». У тексті порушуються питання соціальної нерівності, расизму, християнської етики, взаємини статей тощо [52, с. 42]. Тут знаходимо прецедентне висловлювання, що містить ім'я автора та певну цитату. Прецедентне висловлювання важливе для людини на когнітивному та емоційному рівнях і добре відоме в межах його соціального оточення: «*One more thing, gentlemen, before I quit. Thomas Jefferson once said that all men are created equal, a phrase that the Yankees and the distaff side of the Executive branch in Washington are fond of hurling at us. There is a tendency in this year of grace, 1935, for certain people to use this phrase out of context, to satisfy all conditions*» [52, с. 42]. У цьому прецедентному тексті авторка художнього тексту посилається на Томаса Джеферсона (третього президента США та одного з авторів Декларації про

незалежність), точніше на його фразу «*all men are created equal*». Крім того, письменниця вводить до цього прецедентного висловлювання лексему «*the Yankees*». Це слово змінювало свою семантику протягом політичного розвитку США (від «жителів Нової Англії», «жителів США», «прізвисько, яке вживалося британськими солдатами щодо повстанців під час війни за незалежність в Північній Америці 1775-1783 років», «прізвисько мешканців північних штатів» до «глузливо-іронічного прізвиська для всіх білих громадян США») [56]. Фраза «*the distaff side*» вживається з метою вказати на жінок-членів уряду США, більш сентиментальної та моралістичної частини персоналу, яка любить кидати фразу «*всі люди створені рівними*», задля фокусу уваги громадськості.

Основна концепція роману «Убити пересмішника» міститься в тому, що всі люди створені вільними і рівними в правах, незважаючи на колір шкіри, а захищати принижених і ображених справа справжніх людей, яких не так уже й мало. Саме тому головний персонаж роману, Аттікус Фінч, адвокат, вживає у своїй промові перед судом присяжних наведені вище прецедентні висловлювання, які постають зрозумілими для певної спільноти громадян (у залі суду) та ширше – у національному контексті.

Прецедентне ім'я – «індивідуальне ім'я, пов'язане або з широко відомим текстом («*Romeo and Juliet*») або з прецедентною ситуацією («*Jesus Christ*»). Таке прецедентне ім'я – свого роду складний знак, при вживанні якого в комунікації здійснюється апеляція не до власне денотату (у іншій термінології – референту), а до набору диференційних ознак цього прецедентного імені» [21, с. 199]. Актуалізація прецедентного імені відбувається у такий спосіб: «1) актуалізація через характеристику по зовнішності, 2) через характеристику по рисах характеру, 3) через прецедентну ситуацію» [21, с. 200-201]. Крім того,

прецедентні імена можуть функціювати в якості засобів реалізації прецедентних текстів.

А.В. Терещенко, аналізуючи прецедентні імена в масмедійному дискурсі, зазначає, що в англійськомовних ЗМІ превалує денотативне вживання прецедентних імен [42]. У статті «Trump's turbulent and lawless presidency will end with historic second impeachment» [68] читаємо: *«In time, the events of this disorienting week will take their place alongside milestones -- including the Declaration of Independence, the abolition of slavery, Pearl Harbor and the assassination of President John Kennedy -- that make up America's sweeping narrative»* [68] – «Згодом події цього дезорієнтуючого тижня займуть своє місце поряд з важливими віхами, включаючи Декларацію незалежності, скасування рабства, Перл-Харбор і вбивство президента Джона Кеннеді, які складають широку узагальнюючу розповідь Америки». Отже, ми бачимо, що імпічмент Дональда Трампа у січні 2021 року поставлено в один ряд з такими важливими для країни подіями, як Декларація незалежності, скасування рабства, вбивство президента Джона Кеннеді та Перл-Харбор, напад на який Японією змусив Америку долучитися до Другої світової війни.

А.В. Терещенко висновує, що прецедентні антропоніми і топоніми представляють важливу, невід’ємну частину лексичної системи англійської мови. Так, у наступному уривку медичної статті про безсоння фігурують прецедентні антропоніми «Margaret Thatcher», «Salvador Dali» та «Winston Churchill»: *«... and there is no shortage of other sleepless people, like Margaret Thatcher and Winston Churchill»; «Margaret Thatcher did it. So did Salvador Dali. They survived the day with only a few hours of sleep. The question is whether you can force yourself to do the same»* [66]. Згадка імен відомих британських прем’єр-міністрів Маргарет Тетчер і Вінстона Черчілля, іспанського художника Сальвадора Далі привертає увагу читачів до даної у статті проблеми:

жителі великих міст Великобританії часто страждають безсонням, що стала національним лихом країни [42].

О.В. Нагорна у своєму науковому доробку окреслює тенденцію щодо вживання прецедентних імен у сполученні з іменником «*moment*» для позначення різних подій, які спостерігаються у сучасній англійській мові [27]. На основі електронного корпусу сучасної американської англійської (Corpus of Contemporary American English) виявляються основні типи прецедентних імен, які використовуються в цій функції. Аналізується семантика словосполучень, встановлюються обставини їх виникнення й визначається ступінь їхньої конвенціоналізації в мовній практиці [27]. Серед 58 словосполучень, в яких використовуються імена реальних людей або вигаданих персонажів, авторка виокремлює:

«- відомих політичних діячів: «*nixonian moment*» – великий політичний скандал, пов'язаний з незаконними діями політика високого рангу, аналогічний за своїми масштабами і наслідками Уотергейту 1972-1974 рр., який призвів до відставки президента Ніксона:

- діячів культури: «*warholian moment*» – короткий період раптової популярності. Це словосполучення відсилає нас до відомої промови Е. Уорхола на виставці в 1968 р. у Стокгольмі, коли він заявив, що у майбутньому кожен отримає світову популярність на 15 хвилин;

- вчених: «*lacanian moment*» – момент, коли Я формується за образом і подобою іншого. Словосполучення експліцитно відсилає нас до психоаналітичної теорії Ж. Лакана;

- письменників: «*proustian moment*» – момент мимовільної спогади, коли предмети повсякденного життя раптово викликають в пам'яті певну подію минулого. Для самого М. Пруста таким предметом стало тістечко «Мадлен» у романі «У пошуках втраченого часу» тощо [27]. Наведені приклади ілюструють конотативне вживання прецедентних імен, тобто вони характеризують явища по одному параметру відомої фігури, й, таким чином, актуалізують інші

прецедентні феномени (прецедентний текст, прецедентне висловлювання та прецедентну ситуацію).

Ми, скориставшись електронним корпусом журналу «Time», знайшли вживання лексеми «*moment*» з іменем Джона МакКейна (кандидата в президенти США у 2008 році): «*Thursday, a woman took the microphone and told the story of her young daughters and how disillusioned they were when they found out what Bill Clinton had been doing with Monica Lewinsky. «Will you truly bring dignity and courage to the White House?» she asked of McCain. Before she would let him answer, she had one more thing to say. «Also, can my son shake your hand?» Cut. Print it. Sliding by with a sly grin, McCain campaign manager Rick Davis said in a stage whisper, «Another McCain moment»* [88]. У статті з газети «The Guardian» під назвою «John McCain: 10 moments that will shape the senator's legacy» [86] знаходимо так звану колекцію «моментів» Джона МакКейна – мужніх і суперечливих, які визначили надзвичайне життя одного з найвпливовіших американських сенаторів. Це – відмова від дострокового звільнення під час перебування у в'єтнамському полоні (війна США з В'єтнамом, 70 роки минулого сторіччя), корупційний скандал 1989 року, думка про зняття прапора Конфедерації з капітолії штату Південної Кароліни (під час першої кампанії на президенство у 2000 році), підтримка кандидатури Сари Пейлін на посаду віцепрезидента Америки у 2008 році (критики заявили, що таке рішення в гонці проти Барака Обами розкрило ящик Пандори Республіканської партії, й, таким чином, посприяло підйому Дональда Трампа), захист Барака Обами у питанні расизму, признання виборів Обами як історично важливими в країні, яка побудована на рабстві та розколота расовими поділами, імміграційна реформа, підтримка відхилення звіту про катування, підтримка скасування закону про доступну допомогу, засудження націоналізму [86].

Отже, повертаючись до «*Another McCain moment*», можемо припустити, що Джон МакКейн був замішаний у сексуальному скандалі на кшталт Білла Клінтона з Монікою Левінські.

О.О. Ворожцова та Г.Б. Зайцева виокремлюють такі функції прецедентних імен:

1. Експресивність, яка корелює з сугестивним ефектом, оскільки опис дійсності звернено до емоційної компоненти, а не до розумного начала, що має значний потенціал з точки зору маніпулювання громадською свідомістю;

2. Оцінність: прецедентні імена виражають не раціональну, а емоційну оцінку, тобто претендують не тільки на вираження об'єктивних властивостей того або того феномена, скільки на вираження суб'єктивного відношення автора до вказаної властивості;

3. Встановлення кооперативного контакту з комунікантом: кооперативність підкреслюється й апеляцією до єдиного фонду знань. Прецедентні феномени загалом і прецедентні імена зокрема відіграють важливу роль в консолідації того чи того соціуму, адже саме спільність уявлень і пов'язаних з ними оцінок слугує усвідомленням членами певної соціальної групи своєї єдності. Більш того, якщо реальна особа позначається прецедентним ім'ям, то їй не лише приписується певний комплекс характеристик, але за допомогою цього імені дана особа включається в певний сюжет, що знаходить своє втілення в прецедентному тексті і / або в прецедентній ситуації. Такій особі приписуються дії, задані тією позицією, яка представлена в сюжеті, тією моделлю поведінки, яка характерна для відповідного персонажа. Причому немає необхідності представляти ці сюжети експліцитно, вони можуть бути виведені практично будь-яким представником певної лінгвокультурної спільноти [10].

Прецедентна ситуація – «це деяка реальна поодинокі ситуація, мінімізований інваріант сприйняття якої включає уявлення про саму

дію, її учасників, основні конотації й оцінку, входить до когнітивної бази лінгвокультурного співтовариства та знайома практично всім соціалізованим представникам цього співтовариства» [13, с. 41].

Актуалізація прецедентної ситуації відбувається при її зіставленні з тією або тією ситуацією мовлення. Ситуацією мовлення Д. Гудков називає «як ту ситуацію, яка описується в мовленні одного з комунікантів (наприклад, хто-небудь розповідає про складний похід, який він або його слухачі характеризують як *«перехід Суворова через Альпи»*), так і ту ситуацію, в якій протікає комунікація (наприклад, батько, невдоволений тим, як розмовляє з ним його син, може звернутися до нього із словами: *«Я тебе породив, я тебе й вб'ю»*, вербалізуючи відому прецедентну ситуацію)» [13, с. 41].

Прецедентні ситуації також як і інші прецедентні феномени вписані у свідомості носіїв мови та постають завершеними інтелектуально-емоційними єдностями, шаблонами для порівняння, які сприяють орієнтуванню людини у ментальній та вербальній площинах. Відмінність прецедентних ситуацій від інших прецедентних феноменів полягає в тому, що з їхньою допомогою мовець посилається до більш ємного стереотипу, який займає більш значиме місце у системі культурних кодів. Прецедентна ситуація, яку автор згадує для порівняння, поживає в пам'яті мовця цілу подію, протяжність якої може варіюватися від декількох миттєвостей (історичний або політичний анекдот) до декількох сторіч (період історії) [15, с. 222].

Н.П. Могилєнських у своїй статті, яку зорієнтовано на вивчення прецедентних ситуацій у руслі лінгвокультурного аспекту комунікації, наводить приклади прецедентних ситуацій; джерелом слугували англійськомовні розповіді та довідники [26]. Наведемо декілька прикладів: *«Salad days»* – *«салатні дні»*, *«пора юнацької недосвідченості»*. Це шекспірівське висловлювання з *«Антоніо та*

Клеопатра»: «*My salad days / When I was green in judgment, cold in blood, / To say as I said then!*» [91].

Ми, скориставшись електронним корпусом журналу «Time», знайшли вживання прецедентної ситуації «*Salad days*». Ця ситуація стосується юнацького життя відомої рок-групи «Бітлз»: «*There's an endearing British quality to the Beatles' voices in this volume, and that sometimes gives the anecdotes an Austin Powers-ish twist. Harrison remembers this story about the band's salad days in Germany: "Our friend Bernie came out from Liverpool to visit us. We were in a club, and Bernie walked in and said, 'I've just had a wank off this great-looking bird in the lav.' We all said, 'That's not a bird, Bernie!'"*» [88].

«*Golden handshake*» – «золоте рукостискання»: сума грошей (часто велика), отримана співробітником, зокрема старшим керівником, якого достроково звільняють або який втрачає своє місце через реорганізацію компанії [26]. «Термін виник у Великобританії в середині 1960-х років. Він був придуманий міським редактором «Daily Express» Фредеріком Еллісом. Пізніше він став популярним в Новій Зеландії наприкінці 1990-х років через неоднозначне звільнення керівників різних державних структур» [90]. Менш щедрі суми називаються «*silver*» або «*bronze handshake*».

Ми можемо зустрітися з використанням наведеної вище прецедентної ситуації у масмедійному дискурсі, до прикладу заголовки статей: «*UNITED NATIONS: U.N. Offers 80,000 Dollars as Golden Handshake*» [89]; «*Golden handshake' for 42 Congmen*» [71]; «*Fife Council delays bid to end golden handshake deals for staff*» [70].

Н.М. Орлова вважає Біблію прецедентним феноменом, якому властивий культурний універсалізм [30, с. 5]. Прецедентні ситуації генеруються двома основними типами біблейських сюжетів. Ситуації, де утілюються мотиви, пов'язані з сімейними або любовними стосунками, часто стають підґрунтям для прозових творів, виконують текстотвірну та

сюжетотвірну функцію; особливо продуктивні вони в породженні сенсів любовної лірики, оскільки їх матриці містять концепти-репрезентанти «сім'я», «любов», «жіночність», «ревності», «зрада» тощо. Важлива умова для реалізації прецедентного потенціалу ситуацій цього типу – наявність у біблійському наративі жіночих образів. Другий тип ситуацій – тексти, що оповідають про знакові події Старозавітної історії, про прояв Божественного промислу, про боротьбу людини з пристрастями, про її «розмови з Богом». Прецедентний потенціал цих ситуацій знаходить смислові рефлексії в ліриці філософського характеру, а номінанти їх ключових концептів міцно увійшли до лексикофразеологічної системи і до фонду прислів'їв [30, с. 6].

Так, легенди про створення світу і людини, ситуації братовбивства Каїна та Авеля, вигнання з раю Адама та Єви, знищення міст Содом і Гомора, оповіді про життя різних пророків, наприклад Авраама, Мухаммеда тощо постають універсально-прецедентними, тобто відомими представникам різних лінгвокультур, що забезпечує їхнє адекватне сприйняття та «впізнавання» у руслі інших текстів. Універсальний характер релігійних текстів визнається й тим, що вони включені у світовий літературний канон як тексти, що представляють культурну значущість для багатьох народів і носіїв різних мов [12].

Реінтерпретаційність релігійних мотивів як відтворюваність в різних видах мистецтва щільно корелює із здатністю релігійного тексту піддаватися різноманітним інтерпретаціям, набуваючи нових сенсів та асоціацій в різних текстах і лінгвокультурах, що й постає причиною множинності інтерпретацій. Так, наприклад, відома прецедентна ситуація про братовбивство Каїна і Авеля в кожному новому творі піддається своєрідним інтерпретаціям: у «Божественній комедії» Данте, Каїн несе покарання в пеклі за заздрість, в однойменній містерії Дж. Г. Байрона, Каїн – бунтівник, жертва свого неконтрольованого гніву, символ мирської скорботи, у творі Дж. Стейнбека «The East of Eden»,

Каїн виступає прототипом усіх, хто позбавлений батьківської любові, в поемі «Abel et Caïn» Ч. Бауделера, Каїн символізує всіх пригнічених, в «In A Time For Everything» К.О. Кносгарда, Каїн викликає симпатію читача, жалкує за скоєним вбивством і добровільно несе покарання [12].

Вживання прецедентних ситуацій в політичних промовах досліджує Чері Хьюз [49]. Ознайомившись з його науковим доробком, ми можемо навести приклад використання Д. Трампом релігійної прецедентної ситуації у своїй промові, яка прозвучала в жовтні 2017 року після стрілянини у Лас-Вегасі (масове вбивство): «*Scripture teaches us the Lord is close to the brokenhearted, and saves those who are crushed in spirit. We seek comfort in those words, for we know that God lives in the hearts of those who grieve*» [81].

Отже, ми детально окреслили наукові підходи, в руслі яких вивчаються прецедентні феномени (прецедентний текст, прецедентна ситуація, прецедентне ім'я та прецедентне висловлювання), описали сутність кожного прецедентного феномена, навели ілюстрації їхнього використання, які віддзеркалюють їхні домінуючі лінгвостилістичні властивості. Наступним завданням нашої кваліфікаційної роботи постає питання вивчення прецедентних феноменів у різних дискурсах, адже дискурсивний підхід – це основний підхід, у рамках якого висвітлюються прецедентні феномени.

РОЗДІЛ 2

ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ У РІЗНИХ ВИДАХ ДИСКУРСУ

2.1. Прецедентні феномени у гумористичному дискурсі

Сучасна лінгвістика підрозділяє дискурс на соціолінгвістичні типи: 1) інституційний, 2) педагогічний, 3) релігійний, 4) політичний, 5) медичний, 6) побутовий та прагмалінгвістичні типи: 7) гумористичний, 8) ритуальний [41]. За визначенням В.І. Карасика гумористичним постає текст, занурений в ситуацію сміхового спілкування. В якості характерних ознак такої ситуації В.І. Карасик окреслює такі моменти: «комунікативний намір учасників спілкування відійти від серйозної розмови; гумористична тональність спілкування, тобто прагнення скоротити дистанцію і критично переосмислити в м'якій формі актуальні концепти; наявність певних моделей сміхової поведінки, прийнятої в певній лінгвокультурі» [18, с. 305].

Гумористичний дискурс, на думку Й. Гейзинга, є гра як на когнітивному, так і на мовному рівні. Цей тип дискурсу можна диференціювати як цілісну форму мови, що характеризується несерйозною тональністю спілкування, ігровим переосмисленням актуальних концептів і стереотипів, які зорієнтовані на розважальну мету. Загалом, призначення гумористичного дискурсу – це гра засобами мови, нормами і стереотипами, що припускає не лише розвагу і сміх, але і звільнення людини від природного і соціального детермінізму [44].

У контексті нашого наукового пошуку ми зосередимо нашу увагу на систематизації поглядів О.О. Широких [48], О.К. Лобової [24] та Г.О. Проскуріної [32], які розглядали питання прецедентних феноменів саме у руслі гумористичного дискурсу.

Так, О.О. Широких на матеріалі творів П.Г. Вудхауза акцентує свою увагу на таких групах вербальних прецедентних феноменів як-то:

імена, тобто порівняння з відомими художніми персонажами, історичними діячами, посилання на назву твору іншого письменника, та словосполучення, висловлювання, які, в свою чергу, можна поділити на фразеологічні одиниці й цитати [48, с. 147].

Так, при описі невеликого містечка у романі «Hot Water», в якому відбувається основна дія роману, П. Вудхауз використовує відому географічну назву «Мекка». Мекка – це центр щорічного паломництва сотень тисяч мусульман: *«The town itself was to the left, a straggling huddle of red roofs and white walls in the centre of which, raising a golden dome proudly skywards, stood the building which had made the place the popular resort it was – the Casino Municipal. For St Rocque, once a tiny fishing village, has become in recent years a Mecca for those who enjoy watching their money gathered in with rakes by sad-eyed croupiers»* [92, с. 178]. У цьому фрагменті це прецедентне ім'я виконує дві функції, на думку О.О. Широких: «по-перше, відбувається порівняння і в якомусь сенсі уподібнення маленького містечка Мецці, щоб читач міг краще уявити собі місце дії роману (переповнене місто). Але й спостерігаємо іншу функцію: Мекка – це місце, яке асоціюється з релігією; для мусульман це священне місце, місце поклоніння; в описі ж міста ясно, що люди стали приїжджати туди із-за казино, тобто вживання назви «Мекка» тут також не випадково. Через зниження піднесеного образу релігійного поклоніння до поклоніння грошам й азартним іграм досягається комічний ефект» [48, с. 148].

Інший приклад з того ж самого роману: *«You can't expect a man who has been tied hand and foot in a smelly boathouse for goodness know how many hours to be a little sunbeam right away. Leave him lay for a day or two, and you'll be surprised. You know how it is about the milk of human kindness. Something starts a leak and out it goes with a hoosh. But give time and little by little it will flow back till the reservoir is full again»* [92, с. 184]. Ідіома «*the milk of human kindness*» («доброта по відношенню до інших

людей») тяжіє своїм корінням до «Макбет» У. Шекспіра. У своєму монологі леді Макбет говорить, що чоловік її «чрезмерно полон благостного млека» (у пер. М. Лозинського). У цьому ж контексті ідіома обігрується: актуалізується основне значення слова «milk» («молоко») за допомогою лексичних одиниць «leak» («протікання»), «flow» («теча»), «reservoir» («резервуар»). У такий спосіб досягається комічний ефект висловлювання [48, с. 148].

На думку Г.О. Проскуріної «гумористичний дискурс характеризується активною участю суб'єктів у комунікації, взаємною настроєністю на гру, короткою дружньою дистанцією між учасниками комунікації. Про гумористичну тональність спілкування сигналізують особливі маркери» [32, с. 4]. Це контекстуальні (уявна неадекватність інформації й порушення цілісності інформації) та внутрішньотекстові (графічне оформлення цитати, дейктичні елементи, власні назви) маркери [32, с. 5]. Так, на прикладі роману американського письменника Р.У. Армора, авторка наводить приклад переходу цитати до класу крилатих висловлювань й приказок: «*In between trips to the bakery, young Franklin was hard at work flying kites, putting up lightning rods, discovering electricity, and thinking up wise sayings like 'A penny saved is the best policy' and 'Early to bed and early to rise keeps the dark circles from under your eyes'. These sayings he contributed to Poor Richard's Almanack, which published them because he was the owner. He printed this periodical by hand, since he could never learn to do it with his feet*» [62].

У цій пародійній біографії Бенджаміна Франкліна спостерігається конвергенція стилістичних прийомів, здатних створювати гумористичний ефект: оновлення одиниць фразеологізмів («*A penny saved is the best policy*», «*Early to bed and early to rise keeps the dark circles from under your eyes*», *by hand, since he could never learn to do it with his feet*»), персоніфікація («*Poor Richard's Almanack, which published them*»). Транформовані висловлювання («*A penny saved is a penny*

gained», «*Honesty is the best policy*», «*Early to bed, early to rise, makes a man healthy, wealthy and wise*») постають ілюстрацією того, як цитати втрачають свій зв'язок із текстом-джерелом. Так, висловлювання «*Honesty is the best policy*» належить М. Сервантесу: «*Honesty is the best policy, I will stick to that. The good shall have my hand and heart, but the bad neither foot nor fellowship. And in my mind, the main point of governing, is to make a good beginning*» [63]. У сучасному дискурсі воно втратило зв'язок із текстом й використовується як приказка, оскільки при зверненні до цього висловлювання в учасників спілкування не виникає асоціацій з текстом-джерелом, і висловлювання існує як самостійний закінчений текст [32, с. 12].

Висловлювання «*Early to bed and early to rise, makes a man healthy, wealthy, and wise*», яке друкувалося в «*Poor Richard's Almanac, 1757*», належить Б. Франкліну [55]. Воно не відноситься до імені текстового концепту, а використовується як крилате висловлювання. Хоча багато носіїв мови знають, кому належить це висловлювання, «*Poor Richard's Almanac*» не є прецедентним текстом, а, отже, не пов'язане більше з цим висловлюванням як частиною концепту. «Збережений деякий зв'язок з автором цього висловлювання, проте цей концепт не містить вже в собі асоціацій з текстом-джерелом» [32, с. 12].

О.К. Лобова дотримується думки, що «комічний інституційний дискурс є когнітивно-комунікативною лінгвокреативною діяльністю суб'єктів у сукупності лінгвальних і позалінгвальних чинників. Комічному інституційному дискурсу властиві конститутивні ознаки: типові учасники – комік та глядач; хронотоп: місце – театр комедії та часові межі, які залежать від тривалості виступу професійного коміка (від 20 до 100/120 хвилин); мета – розсмішити, надати естетичну насолоду глядачеві; широкий спектр комічних мовленнєвих жанрів» [24, с. 4-5]. Вивчаючи прецедентні феномени в стендап-комедії, О.К. Лобова зазначає, що джерелом прецедентності для стендап-комедій постають

тексти художньої літератури, популярних пісень, релігійних писань та кінофільмів [24, с. 10]. Прецедентні феномени (алюзії, цитати, ремінісценції) науковиця називає інтекстами, які коміки вживають у своїх жартах; при цьому створюється комічний ефект.

Так, виокремлюючи серед низки функцій комічного інституційного дискурсу аксіологічну функцію, О.К. Лобова наводить приклад жарту, в якому комік жаліється на невірство сучасних громадян Америки: «*The number one reason people hate America: the number one reason is because of our religion: Americans worship money, we worship money. Separate God from school, separate God from work, separate God from government, but on your money it says in God we trust. All my life I've been looking for God, and He's right in my pocket. Americans worship money, and we all go to the same church, the church of ATM*» [67]. «Комізм ситуації ґрунтується на: парадоксальному порівнянні церкви з банкоматом (ATM) – «*the church of ATM*», контрасті («*religion vs money; God vs pocket; the church vs ATM*») між реальним поклонінням Господу та різким відхиленням – поклонінням долару, який американці сприймають як Всевишнього. Смісловий реверс також реалізує прийом контрасту. Навіть іронічне згадування біблійної заповіді («*in God we trust*») щільно корелює з американським доларом» [24, с. 14].

Отже, прецедентні феномени у руслі гумористичного дискурсу вживаються з метою створення комічного ефекту, тобто виконують розважальну функцію.

2.2. Прецедентні феномени в рекламному дискурсі

Під рекламним дискурсом розуміють «вид соціальної комунікації як процесу соціально-особистісної взаємодії, підґрунтям якої виступає вербально-візуальна образна система предмета реклами, яка формується

за допомогою мовних засобів як виду дискурсивних реклам і маркетингових чинників» [37].

На думку О.М. Асташевої «реklamний дискурс – це завершене повідомлення, яке має прагматичну установку та комбiнує всі ознаки усної та писемної комунікації з лінгвістичними та екстралінгвістичними засобами» [3].

В. І. Карасик дотримується точки зору, що рекламний дискурс – «це завершене повідомлення, яке має чітко орієнтуючу прагматичну установку (привертання уваги до об'єкта реклами), комбiнує дистинктивні ознаки усного мовлення та письмового тексту з комплексом семіотичних (паралінгвістичних і екстралінгвістичних) засобів» [18, с. 123].

Рекламному дискурсу властивий своєрідний спосіб вербального аранжування, всі компоненти якого з'єднані семантикою спонукання й переконання: різні мовні засоби емоційно-експресивного навантаження, фразеологічні звороти, які постають або модифікованими, або оригінальними тощо. Проте серед них виняткове місце посідають прецедентні феномени.

Дуже часто у руслі комерційної реклами прецедентним феноменом постає прецедентне ім'я «Мона Ліза». Так, на сайті «Sincap Shop. An Artistic Sharing Platform» [84] знаходимо декілька креалізованих рекламних текстів, на яких зображена Мона Ліза. Це Мона Ліза з прямим і кучерявим волоссям; Мона Ліза в якості реклами води «Ferrerelle» («*Michele Rizzi & Associati Agency, Italian advertising campaign for Ferrerelle water, 1981*»), спортивного авто («*Armando Testa Agency, Italian advertising campaign for the Bologna International Motor Show, 2006*»), побутової техніки («*Aichner Clodi Agency, Austrian advertising campaign for the Miele vacuum cleaner, 2005*»), чаю («*Dima Tsapko, Ukrainian advertising campaign for Hyleys Tea, 2010*»), кофе,

шоколаду («*Italian advertising campaign for Kit Kat, 1994*») тощо [84] (Додаток А).

Нам здається, що прецедентне ім'я «*Мона Ліза*» виконує атрактивну функцію в усіх вищезазначених рекламних текстах, оскільки його вживання зорієнтовано на формування загального поняття, яке рекламується, й, таким чином, фокусує увагу реципієнта задля подальшого запам'ятовування рекламного повідомлення.

Т.В. Крутько зазначає, що «однією з найвідоміших біблійних прецедентних ситуацій є історія про зваблення Адама, атрибутами якої є вербальні засоби «*Адам/Adam*», «*Єва/Eve*», «*яблуко/apple*», «*рай/paradise*». Оскільки використання цих лексем викликає в адресата реклами необхідну асоціацію, включення їх до вербального ряду рекламного тексту дозволяє надати символічного змісту предмету рекламування» [22, с. 191].

Кампанії маніпулюють біблійними текстами у своїх рекламах задля того, щоб продемонструвати свій меседж. Вони покладаються на біблійні символи, сюжети, тексти через те, що останні постають загальновідомими, й у такий спосіб звертаються до своїх покупців. Залежно від того, який конкретний меседж кампанія бажає донести, вона маніпулює чим ти чим аспектом тексту. Так, звернувшись до мережі «Інтернет» з пошуком «*Adam and Eve in Advertising*», ми натрапили на сайт різноманітних креалізованих текстів реклами [59]. До прикладу, кампанія «Peta», що позиціонує себе як організація, діяльність якої зорієнтована на ведення боротьби за права тварин, закликає реципієнтів відмовитися від споживання м'яса: «*Eating Meat Is a Sin: Go Vegetarian*» [59]. Кампанія використовує образ Єви, яблука, а також посилається на оригінальний гріх щодо поїдання м'яса з метою залякування та присоромлення споживачів м'яса (Додаток Б).

Інша реклама – реклама косметики від кампанії «*Mary Quant Cosmetics Ltd*». Реклама зорієнтована як на чоловіків, так і на жінок.

Використання яблука як забороненого плоду несе інтерпретаційне навантаження щодо Створення світу Богом. Лозунгом реклами постає речення: «*The original people had luscious lips*» [59]. Посилання до яблука та соковитих губ – це звернення до спокусливості та спокуси, які асоціюються з Євою та яблуком із біблійної прецедентної ситуації. Кампанія «Мері Квант» хоче зробити свій продукт привабливим як для чоловіків, так і для жінок, саме тому вона маніпулює двома головними героями історії творіння, які є предками всіх чоловіків і жінок, таким чином, щоб показати їм доцільність використання продуктів «Мері Квант» (додаток Б).

Отже, використання біблійної прецедентної ситуації в рекламах, які ми проаналізували, свідчить про маніпулятивну та експресивну функції прецедентного феномену.

Прецедентне ім'я «*Eve*» має в своєму арсеналі величезну частку диференційних ознак. Вони актуалізуються за допомогою різних лексичних одиниць, наприклад слова «*paradise*». Проаналізувавши англійськомовні реклами, ми виявили випадки використання зазначеної лексеми, яка вживається у позитивній конотації: «*Welcome to Tennis Paradise*», «*Improve Paradise*», «*It will be Paradise for biryani lovers in Singapore, Dubai, Canada*» [59].

Т.В. Крутько окреслює інші джерела прецедентних феноменів, а саме: економіка, політика, спорт, музика, кіномистецтво тощо [22, с. 193]. Наприклад, реклама книги Білла Гейтса: «*Bill Gates 14 Predictions In 1999 Come True*»; «*How to be Richer Than Bill Gates*», «*How to Beat The Bill Gates*» (комерційні реклами того, як заробляти гроші через мережу «Інтернет») [64].

У спортивних рекламах кампанії використовують цитати відомих спортсменів, до прикладу цитата відомого американського бігуна на середні та довгі дистанції, Стіва Префонтейна: «*Don't Let Fatigue Make a*

Coward of You. Steve Prefontaine» [85]. Наведене прецедентне висловлювання у контексті реклами несе дидактичне навантаження.

Політичні англійськомовні реклами пропонують креалізовані тексти, на яких зображені відомі політики та наводяться їхні цитування: «*Hillary Clinton. Fighting for you*», «*Alternatively You Could Elect Another Dick...*» [72]. Використання прецедентних феноменів у політичній рекламі корелює з персуазивною функцією.

Отже, ми можемо висновувати, що текст реклами, в якому презентовано прецедентне ім'я, об'єднується з іконічним знаком. Такий знак як складова композиційного аранжування реклами, «організовує її, допомагає спростити процес декодування рекламного повідомлення, оскільки імплікує певні контексти, потенційні асоціації, розвиває інтерпретаційні можливості комунікантів» [5, с. 24]. «Вербально-іконічна комунікативна стратегія, яку застосовують у банерній рекламі, сприяє підсиленню прагматичного ефекту рекламного тексту» [22, с. 194]. Прецедентні феномени у рекламному дискурсі виконують такі функції: атрактивну, експресивну, маніпулятивну, персуазивну та дидактичну.

2.3. Прецедентні феномени в політичному дискурсі

Наразі існує декілька потрактувань політичного дискурсу. Політичний дискурс трактується як інституціональне спілкування, яке, на відміну від особово-орієнтованого, використовує певну систему професійно-орієнтованих знаків, тобто має власну підмову (лексику, фразеологію та пареміологію) [18]. О.Й. Шейгал надає таке визначення політичного дискурсу: «знакове утворення, що має два виміри – реальний та віртуальний, водночас у реальному вимірі він розуміється як текст у конкретній ситуації політичного спілкування, а його віртуальний вимір включає вербальні і невербальні знаки, орієнтовані на

обслуговування сфери політичної комунікації, тезаурус прецедентних висловлювань, а також моделі типових мовленнєвих дій і уявлення про типові жанри спілкування в даній сфері» [46, с. 9].

Президентська риторика постає видом політичного дискурсу, інтенціональна база якого полягає у боротьбі за владу. Формування орієнтаційного простору політичного дискурсу базується на одній з концептуальних опозицій «свій – чужий», в актуалізації якої задіяні мовні засоби усіх рівнів: лексичний (оцінна лексика, метафори, евфемізми, розмовна лексика), морфологічний (займенники («*we*» vs. *they*»)) і синтаксичний (питальні речення, цитація) [2].

Прецедентні феномени є поліфункційними одиницями. Питання про їхні функції в тексті і дискурсі вирішується по-різному і безпосередньо залежить від типу дискурсу, в якому функціують ці феномени. Дослідники політичної комунікації виділяють експресивну, оцінну, ідеологічну і консолідуючу функції прецедентних феноменів; у рекламному дискурсі, як ми зазначали вище, особливо акцентується їхня маніпулятивна функція та прагматична дія на адресата, а при функціюванні прецедентних феноменів у розмовній мові виділяється їхня оцінна, характеризуюча, комунікативна й експресивна функції [39, с. 440].

З безлічі функцій прецедентних феноменів у руслі дискурсу (естетична, людична, оцінна, прагматична тощо) для нас особливий інтерес представляє парольна функція, що виступає важливим риторичним компонентом аргументації політика: звернення до певних прецедентних феноменів активізує вже наявні у адресата когнітивні структури, створюючи спільність цих структур у суб'єкта (політика) і об'єкта (аудиторії) мовної дії, що сприяє досягненню бажаної комунікативної мети [39, с. 440].

Парольна функція прецедентного феномена постає домінуючою в реалізації інтеграційних стосунків, дозволяючи виділити в

політичному просторі «своїх» й дефокусувати опозицію «свій – чужий» [1].

Зазвичай політик використовує у своїй риторичі ті прецедентні феномени, які характерні для його культурного середовища (американського чи британського). Проте у своїй промові до народу Куби [82] Барак Обама апелює до кубинських прецедентних феноменів, щоб досягти необхідного йому комунікативного ефекту, що полягає в конкретному випадку в консолідації та інтеграції учасників політичної комунікації, представлених американським народом в особі Барака Обами, з одного боку, і кубинським народом, адресатом та об'єктом дії, з іншою. Для досягнення цього ефекту політик використовує прецедентні феномени, пов'язані з літературою та фрази на «чужій» для нього, але «своїй» для адресата мови: «*“Cultivo una rosa blanca”*. *In his most famous poem, Jose Marti made this offering of friendship and peace to both his friend and his enemy. Today, as the President of the United States of America, I offer the Cuban people el saludo de paz*» [82].

У цьому прикладі політик звертається до вірша кубинського поета, революціонера і, на думку кубинців, апостола кубинської свободи Хосе Марти «Піклуюся я про троянду білу», в якому автор, вирощуючи ніжну білу троянду, готовий запропонувати її і другові, і своєму супротивникові. З одного боку, апеляція до прецедентного тексту тут носить парольний характер (і далі в мові Обама знову цитує Марті, кажучи «*As Marti said, «Liberty is the right of every man to be honest, to think and to speak without hypocrisy»* [82]), що дозволяє усунути культурно-етнічні бар'єри, а з іншого, використання цього прецедентного тексту впливає на адресата й слугує прийомом аргументації [39, с. 442].

Особливо яскравим впливовим ефектом роз'яснення опозиції «свій – чужий», який переходить в інтеграцію, постає контактне розташування двох прецедентних феноменів – поета Марті та письменника Е.

Хемінгуей: «*Just as Marti wrote some of his most famous words in New York, Ernest Hemingway made a home in Cuba, and found inspiration in the waters of these shores*» [82].

Б. Обама часто у своїй промові прибігає до висловлювання «*We, the people*», яке є першим висловлюванням в Конституції США, прийнятій 17 вересня 1787 року: «*We, the people, still believe that every citizen deserves a basic measure of security and dignity*»; «*We, the people, still believe that our obligations as Americans are not just to ourselves, but to all posterity*»[73]. Тим самим, політик використовує це прецедентне висловлювання для того, щоб показати, що саме народ є головною рушійною силою нації.

Дж. Байден у своїй інавгураційній промові у січні 2021 року також апелював до Конституції США та першого президента Дж. Вашингтона: «*I've just taken the sacred oath each of those patriots have taken. The oath, first sworn by George Washington. But the American story depends not on any one of us, not on some of us, but on all of us, on we the people who seek a more perfect union*» [74].

У своїй промові 46-й президент Америки посилається на попередні покоління, які пройшли через великі і жахливі події, і завдяки яким США залишається мирною і процвітаючою країною. Це випадки, пов'язані з прецедентними ситуаціями найбільших битв, військових операцій, трагічних дат в історії США, після яких змінився хід подій: «*Through civil war, the Great Depression, world war, 9/11, through struggle, sacrifice and setbacks, our better angels have always prevailed. In each of these moments, enough of us have come together to carry all of us forward. And we can do that now. History, faith and reason show the way, the way of unity. We can see each other not as adversaries, but as neighbors. We can treat each other with dignity and respect. We can join forces, stop the shouting and lower the temperature. For without unity, there is no peace — only bitterness and fury. No progress — only exhausting outrage. No nation*

— *only a state of chaos*» [74]. Тут Дж. Байден закликає американців до об'єднання, адже лише разом можна підтримувати історію, віру, процвітання, прогрес (аргументативна функція прецедентних феноменів).

Отже, прецедентні феномени в політичному дискурсі виконують парольну, персуазивну та аргументативну функції. Останнім кроком нашого дослідження постає питання перекладання прецедентних феноменів.

2.4. Відтворення прецедентних феноменів

Вивчення перекладацьких рішень щодо перекладання прецедентних феноменів з англійської на українську безпосередньо корелює з науковими доробками А. Нойберта та Ю. Найди. Порівняємо загальні підходи цих учених щодо перекладання. Так, А. Нойберт висовує критерій прагматичної адекватності перекладу, умовою якого постає рівність комунікативного ефекту оригіналу та перекладу: реакція реципієнта на перекладання повинна відповідати реакції реципієнта на оригінал. Отже, в силу неминучості культурних розбіжностей між текстами оригіналу та перекладу перекладачу необхідно звернутися до деяких прагматичних адаптацій [29, с. 180].

Ю. Найда дотримується думки мінімізації кількісних змін, які вносяться до тексту задля забезпечення його зрозумілості читачу перекладу. У цьому випадку вчені виокремлюють ідею використання різного роду приміток, посилань, культурологічних коментарів [51, с. 90-97].

Можемо висновувати, що виокремлюють два основних шляхи відтворення культурного та національно-специфічного аспектів тексту: адаптація та пояснення, які, в свою чергу, відбуваються за допомогою різноманітних перекладацьких прийомів і рішень.

У контексті цього підрозділу ми представимо деякі чинники, які обумовлюють вибір перекладацьких прийомів і рішень при відтворенні прецедентних феноменів у тексті перекладу.

Залежно від характеру тексту. Якщо текст-оригінал несе політичний та національний характер, для перекладача певні труднощі представляють національно-прецедентні феномени сфери політики, історії та культурних символів. Перекладач не може скористатися прийомом заміни, адже в такому разі з'являється ризик втрати національного характеру тексту. В той самий час він не може обмежитися прийомами транскрипції та калькування, адже така стратегія може привести до ускладнення розуміння реципієнтом відтворюваного тексту. В такому випадку оптимальним варіантом для перекладача постає поєднання **адаптації** та **пояснення**. До прикладу, у своїй відомій політичній промові, яка відбулася у січні 1986 року з приводу загибелі космічного шаттла «Challenger», тодішній президент США, Рональд Рейган, сказав: *«The future doesn't belong to the faint-hearted but to the brave. The Challenger crew was pulling us into the future, and we'll continue to follow them...The crew of the space shuttle Challenger honored us by the manner in which they lived their lives...»* [57] – *«Майбутнє не належить людям із слабкими нервами, воно належить хоробрим. Екіпаж «Челленджера» тягнув нас в майбутнє, і ми продовжимо слідувати за ними ... Екіпаж космічного корабля «Челленджер» вшанував нас тим, як вони прожили своє життя...»*. Спостерігаємо використання перекладачем стратегії адаптації, без роз'яснення імені космічного шаттла, оскільки на той час, і навіть нині, це прецедентне ім'я відомо великому колу як українськомовних, так і англійськомовних реципієнтів, хоча денотативне значення лексеми *«challenger»* – *«той, хто кидає виклик, претендент»*.

Залежно від значимості прецедентного феномена у контексті. В деяких випадках немає необхідності вводити прецедентний феномен до

перекладу, щоб не обтяжувати текст надмірною кількістю прецедентних феноменів, адже це ускладнює розуміння та сприйняття інформації: «*This is why America is comfortable with holding «World Series» and 'World Championship' in which only Americans participate, as is the case with American football and baseball» [57] – «Саме цьому в Америці так популярні чемпіонати світу, в яких беруть участь лише американці, як це відбувається з американським футболом або бейсболом». У цьому прикладі прецедентний феномен «World Series» не несе смислового навантаження для українськомовного читача, хоча в англійськомовному спортивному просторі цей феномен має значення, адже «Світова серія – це фінал чемпіонату Головної американської бейсбольної ліги й Національної бейсбольної ліги» [53].*

Залежно від характеру прецедентного феномена з урахуванням ступеня його відомості/невідомості, літературної та мовної традицій його використання у мовленні. У межах чинника традиції можна казати про заміну реалій в тих випадках, коли прецедентні феномени несуть в собі переважно експресивну функцію: «*In an article for The National Interest entitled «Who's Afraid of Mr Big?», the German foreign policy analyst Josef Joffe described America as «both menace and seducer, both monster and model» [75] – «У своїй статті для журналу National Interest, під назвою «Хто боїться дядечка Сема?» німецький міжнародний оглядач Йозеф Йоффе назвав Америку «загрозливою і спокусливою, жахливою і зразковою».*

Залежно від тексту-оригінала та перекладного тексту, від їхніх граматичних і словотворчих особливостей, від культури мовлення. Універсально-прецедентні феномени практично завжди мають інваріант сприйняття в чужих культурах, однак для правильного та зручного їхнього використання в тексті перекладу перекладачеві потрібно звертатися до **граматичних і лексичних трансформацій**: «*Indeed, the current – often heated – debate over the extent of Britain's future involvement*

in Europe and Cameron's demands to reform and water down the EU's influence on London, bears the hallmarks of the Thatcher years» [87] – «Насправді, сучасні – часто гарячі дебати щодо ступеню майбутньої участі Британії у вимогах Європи та Камерона щодо реформування та пом'якшення впливу ЄС на Лондон несе відбиток часів правління Тетчер». Універсально-прецедентна ситуація «*the Thatcher years*» має еквівалент у концептуальній базі свідомості українськомовного реципієнта, однак, її перекладання потребує граматичної трансформації – «*часи правління Тетчер*».

Залежно від реципієнта перекладу. В деяких випадках дуже важно визначити ступінь відомості прецедентного феномена широкому колу читачів задля того, щоб визначитися з перекладацьким рішенням. Враховуючи рівень історичних і політичних фонових знань реципієнта, перекладач неодноразово використовує прийом **контекстуальної заміни**: «*In the United States, the events leading up to the Declaration of Independence are commonly known as the American Revolution and the military conflict as the Revolutionary War*» [83] – «У США, події, що поступово ведуть до Декларації про незалежність, загальновідомі як війна за незалежність та військовий конфлікт». Поняття «Американська революція» не тотожне поняттю «Війна за незалежність США», адже війна є частиною і завершальним етапом революції. Однак український читач не настільки добре знайомий з історією США, реципієнт в даному випадку швидше і ефективніше сприймає друге поняття «Війна за незалежність США», яке, в свою чергу, викликає відповідні асоціації з політичними подіями в британських колоніях Північної Америки [61].

Використовуючи загальнонаукові методи синтезу та аналізу, робимо спробу описати способи перекладання прецедентних феноменів з англійської на українську:

- **еквівалентний переклад** (застосовується адаптація, не пояснюючи імена при відтворенні): «*At some time during the writing, the novel's name changed to "The Handmaid's Tale," partly in honor of Chaucer's "Canterbury Tales," but partly also in reference to fairy tales and folk tales*» [78] – «У деякий час впродовж написання, ім'я роману змінилося на «Розповідь служниці», частково в ознаменування оповідань Чосера «Кентерберійські оповідання», але частково також як посилання на чарівні та народні казки»;

- «*Leicester City sell winger Demarai Gray to Bayer Leverkusen*» [77] – «Лестер Сіті» продає нападника Демарая Грея «Байєру» з Леверкузена»: при перекладанні назви компанії, міста Леверкузен на імені нападника використовується **транслітерація**, а при відтворенні назви футбольного клубу – **калькування**;

- **дослівний переклад**: «*I was raised with the help of a white grandfather who survived a Depression to serve in Patton's army during World War II, and a white grandmother who worked on a bomber assembly line at Fort Leavenworth while he was overseas*» [80] – «Мене виховував білий дідусь, який пережив Депресію, щоб служити в армії Паттона під час Другої світової війни, і біла бабуся, яка працювала на конвеєрі бомбардувальників у Форті Лівенворт, поки він був за кордоном»;

- **описовий переклад**: «*Like one of those saloon-bar fights in B-Westerns*» [58] – «Як одна з типових салунних бійок у третьорозрядному вестерні». У цьому прикладі використовується стратегія пояснення. У перекладі використано описовий переклад, який повністю зберігає смисл і значення оригінального висловлювання.

Отже, при відтворенні прецедентних феноменів використовуються описовий, дослівний, еквівалентний переклад, транслітерація, калькування, контекстуальна заміна, лексико-граматичні трансформації. Вибір перекладацьких прийомів і рішень при перекладанні прецедентних феноменів у тексті перекладу залежить від характеру

тексту (адаптація, пояснення), від значимості прецедентного феномена у контексті, від характеру прецедентного феномена з урахуванням ступеня його відомості/невідомості, літературної та мовної традицій його використання у мовленні, від тексту-оригінала та перекладного тексту, від їхніх граматичних і словотворчих особливостей, від культури мовлення, від реципієнта перекладу.

ВИСНОВКИ

Перший розділ кваліфікаційної роботи було зорієнтовано на вивчення прецедентних феноменів у сучасних наукових колах. Основними поняттями, які було розглянуто у руслі цього розділу, постають такі: «прецедентність», «прецедент», «прецедентна ситуація», «прецедентний текст», «прецедентне висловлювання», «прецедентне ім'я», «прецедентний феномен».

Використавши загальнонаукові методи дослідження (аналіз, синтез, систематизування, узагальнення), ми з'ясували та окреслили домінуючі властивості прецедентних феноменів (аксіологічне маркування, інваріантність, відтворюваність (реінтерпретаційність), клишованість, еталонність, хронотопна маркованість). Детальний опис останніх дозволив нам висновувати, що прецедентні феномени постають одиницями дискурсу мовної особистості. Також, нами було уточнено, що існує певна ієрархія прецедентних феноменів – від добре відомих реципієнтові певного лінгвокультурного співтовариства до індивідуальних прецедентних феноменів, які відображають мовну свідомість окремого індивідуума.

На цьому етапі роботи ми також з'ясували, що теоретико-методологічною базою вивчення прецедентних феноменів постають теорія мовної особистості (Ю. Караулов), лінгвокультурологічний, дискурсивний та когнітивний підходи (В. Красних, Д. Гудков, Г. Слишкін, Ю. Прохоров).

З'ясовуючи сутність прецедентних феноменів, ми дійшли висновку, що прецедентний текст – це завершений і цілісний продукт мисленнєвої та мовної діяльності людини; прецедентний текст гарно відомий середньостатистичному членові національно-культурного співтовариства; звернення до такого тексту може багатократно реконструюватися під час комунікації через пов'язані з ним прецедентні

висловлювання або прецедентні імена. Функційне навантаження прецедентних текстів варіюється: від номінативної, інформативної, оцінної, парольної – до розважальної, яка зорієнтована на створення комічності.

До прецедентних висловлювань належать афоризми, біблейські і міфологічні словосполучення і прислів'я, а також фрази, що багато в чому втратили зв'язок із текстом-першоджерелом, проте зберегли своє композиційне та структурне аранжування й апелюють до культурної компетенції людини.

Прецедентне ім'я – це ім'я індивідуальне; воно щільно корелює з відомим текстом або з прецедентною ситуацією. Частіше воно вживається у своєму денотативному значенні, проте можна спостерігати й використання конотативного значення прецедентних імен. Залучення загальнонаукових методів систематизування й узагальнення дозволило нам виокремити такі функції прецедентних імен: експресивність, оцінність та кооперативність.

Прецедентні ситуації також як і інші прецедентні феномени вписані у свідомості носіїв мови та постають завершеними інтелектуально-емоційними зразками для порівняння, які сприяють особистості орієнтуватися у ментальній та вербальній іпостасях. Відмінність прецедентних ситуацій від інших прецедентних феноменів полягає в тому, що з їхньою допомогою мовець посилається до більш ємного стереотипу, який займає більш значиме місце у системі культурних кодів.

Слід зазначити, що у контексті першого теоретичного розділу, ми посилалися не лише на теоретичні доробки вчених, а й наводили приклади, скориставшись й результатами попередніх висновків науковців, й власними ілюстраціями.

Другий розділ роботи було зорієнтовано на висвітлення питання прецедентних феноменів у різних видах дискурсу – гумористичному,

політичному та рекламному. Також ми звернулися до проблеми відтворення прецедентних феноменів з англійської на українську.

Так, скориставшись системним підходом, ми намагалися уточнити функції прецедентних феноменів. Нами було з'ясовано, що у руслі гумористичного дискурсу прецедентні феномени виконують розважальну функцію; у межах рекламного дискурсу – атрактивну, експресивну, маніпулятивну, персуазивну та дидактичну; у руслі політичного дискурсу – це парольна, персуазивна та аргументативна функції.

Останнім кроком вивчення прецедентних феноменів у контексті нашої роботи постало питання, пов'язане з вибором перекладацьких прийомів. Так, було з'ясовано та проілюстровано прикладами, що при відтворенні прецедентних феноменів використовуються описовий, дослівний, еквівалентний переклад, транслітерація, калькування, контекстуальна заміна, лексико-граматичні трансформації. Вибір перекладацьких прийомів і рішень при відтворенні прецедентних феноменів у тексті перекладу залежить від: характеру тексту, значимості прецедентного феномена у контексті, характеру прецедентного феномена з урахуванням ступеня його відомості/невідомості, літературної та мовної традицій його використання у мовленні, оригінального та перекладного текстів, їхніх граматичних і словотворчих особливостей, від культури мовлення та реципієнта перекладу.

Перспективним вбачаємо вивчення лінгвостилістичного та перекладознавчого параметрів прецедентних феноменів президентської риторики президентів США.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акінчиць Н. Г. Політичний дискурс як об'єкт наукового аналізу. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54472/19-kinchits.pdf?sequence=1> (дата звернення: 07.06.2021).
2. Алиева Т. В. Языковые средства реализации концептуальной оппозиции «свй-чужой» в британском политическом дискурсе : автореф. дис. ... на соискание уч. степени канд. филол. наук : 10.02.04. М., 2013. 28 с.
3. Асташева Е. М. Воздействующий потенциал телевизионного рекламного дискурса. *Международный журнал экспериментального образования*. 2011. № 8. С. 90-91.
4. Багаева Д. В., Гудков Д. Б., Захаренко И. В., Красных В. В. Когнитивная база и прецедентные феномены в системе других единиц и в коммуникации. *Вестник Московского университета. Серия Филология*. 2000. Вып. 3. С. 62-85.
5. Белова А. Д. Видеориторика в современном коммуникативном пространстве. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. 2010. № 4. С. 22-34.
6. Берестова А. А. Релігійна прецедентність у мові української прози кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. н. : 10.02.01. Харків, 2016. 18 с.
7. Бойко О. О. Роль прецедентних висловлювань у сучасному українському фентезі (на матеріалі творів Дари Корній «Гонимарник» і Макса Фрая «Казки старого Вільнюса»). *Записки українського мовознавства*. URL: <http://zum.onu.edu.ua/article/view/141323> (дата звернення: 20.09.2021).

8. Буднік А. О., Хижняк І. А. Прецедентні тексти як засіб формування комунікативної компетенції у мовно-літературній освіті майбутніх словесників. URL:https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/budnik_a_hiznyak_i_precedential_texts_as_the_way_of_forming_the_communicative_competence_in_language_and_literary_education_of_future_philologists.pdf (дата звернення: 20.01.2021).
9. Великорода Ю. М. Прецедентні феномени в американському медійному дискурсі (на матеріалі часописів «Time» та «Newsweek») : дис. ... к. філол. н. : 10.02.04. Львів, 2012. 219 с.
10. Ворожцова О. А., Зайцева А. Б. Прецедентные имена в российской и американской печати. URL:<https://elar.urfu.com/handle/10995/23099> (дата звернення: 28.01.2021).
11. Галиева М. Р. Мифолого-религиозный текст с позиций прецедентности. URL:https://www.researchgate.net/publication/331133438_Religious-mythological_text_from_the_position_of_precedence (дата звернення: 01.04.2021).
12. Галиева М. Р. Отражение религиозной картины мира в пространстве языка и культур. Личность в межкультурном пространстве : материалы VII международной научно-практической конференции. М. 2012. Т. 1. С. 129-134.
13. Гудков Д. Б. Прецедентная ситуация и способы ее актуализации. *Язык, сознание, коммуникация*. М. : Диалог-МГУ, 2000. Вып. 11. С. 40-46.
14. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. 288 с.
15. Гузак А. Прецедентна ситуація: роль в політичній ораторській промові (на матеріалі промов американських президентів). *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія*. 2014. Вип. 720. С. 219-227.

16. Захаренко І. В. К вопросу о каноне и эталоне в сфере прецедентных феноменов. URL:
http://www.philol.msu.com/~slavphil/books/jsk_01_09zacharenko.pdf
(дата звернення: 15.02.2021).
17. Захаренко І. В. О целесообразности использования термина «прецедентное высказывание». *Язык, сознание, коммуникация*. М., 2000. Вып. 12. С. 46-53.
18. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. М. : Гнозис, 2004. 390 с.
19. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. М. : Издательство ЛКИ, 2010. 264 с.
20. Ковалев Г. Ф. Прецедентное имя собственное в тексте рекламы. Феномен прецедентности и преемственность культур. Воронеж : Воронежский государственный университет, 2004. Вып. 8. С. 273.
21. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? М. : Гнозис, 2003. 375 с.
22. Крутько Т. В. Прецедентні феномени у текстах англомовної реклами (на матеріалі банерної реклами). *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2011. С. 191-197.
23. Куковська В. І. Функціонування прецедентних феноменів у англомовних захисних промовах адвоката та їхня роль у здійсненні мовленнєвої сугестії на суд присяжних. URL:
http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2015/NV_2015_3/22.pdf (дата звернення: 19.01.2021).
24. Лобова О. К. Англомовна стендап-комедія як жанр комічного інституційного дискурсу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. н. : 10.02.04. Харків, 2013. 20 с.
25. Меркотан Л. Й. Прецедентні тексти в системі інтертекстуальності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. н. : 10.02.01. Чернівці, 2016. 20 с.

26. Могиленских Н. П. Прецедентная ситуация как лингвокультурный аспект коммуникации. URL: https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/35308/1/mogilenskih_BMW_2003.pdf (дата звернення: 19.02.2021).
27. Нагорная А. В. Прецедентное имя как средство концептуализации события в современном английском языке (экспериментальное исследование). URL: <https://publications.hse.com/articles/217285306> (дата звернення: 14.04.2021).
28. Назарова Р. З., Золотарев М. В. Прецедентные феномены: проблемы дефиниции и классификации. URL: <https://article/n/pretsendentnye-fenomeny-problemy-definitcii-i-klassifikatsii-pretsedentnyh-fenomenov> (дата звернення: 14.03.2021).
29. Нойберт А. Прагматические аспекты перевода. *Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике*. М. : Международные отношения, 2000. 232 с.
30. Орлова Н. М. Библиейский текст как прецедентный феномен : автореф. дис. на соискание науч. степени док. филол. н. : 10.02.19. Саратов, 2010. 50 с.
31. Поветьева Е. В. Прецедентное имя как феномен интертекстуальности в англоязычном художественном дискурсе автореф. дис. ... на соискание степени канд. филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2014. 24 с.
32. Проскурина А. А. Прецедентные тексты в англоязычном юмористическом дискурсе : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. филол. н. : 10.02.04. Самара, 2004. 18 с.
33. Прохоров Ю. Е. Национальные социокультурные стереотипы речевого общения и их роль в обучении русскому языку иностранцев. М. : Издательство ЛКИ, 2008. 224 с.
34. Ребрій О. В., Ташченко Г. В. Прецедентні імена як проблема художнього перекладу. URL:

<https://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/article/view/5370/4918>

(дата звернення: 17.04.2021).

35. Рослицька М. В. Прецедентне ім'я в політичному дискурсі: формально-семантичні ознаки і соціопрагматичний потенціал (на матеріалі промов президентів України, Польщі та Франції кін. ХХ-поч. ХХІ ст.) : дис. ... к. філол. н. : 10.02.15. Львів, 2018. 357 с.
36. Сереброва С. Б. Прецедентні феномени в дискурсі сучасних ЗМІ: проблема функціонування і реалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. н. : 10.02.02. Дніпропетровськ, 2009. 19 с.
37. Скнарєв Д. С. Фразеологизмы с компонентами-соматизмами в рекламном дискурсе: проблемы семантики и прагматики : монографія. Челябинск : ЮУрГУ, 2013. 167 с.
38. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе : монографія. М. : Московский государственный лингвистический университет, 2000. 140 с.
39. Смотряева К. С. Прецедентные феномены в президентской риторике Барака Обамы как способ формирования ориентационного пространства политического дискурса. *Фундаментальная наука ВУЗам*. 2017. Вып. 1. С. 438-446.
40. Степанюк А. В. Використання прецедентних феноменів у текстах української та англомовної реклами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. н. : 10.02.04. Миколаїв, 2019. 20 с.
41. Страшевська О. Типологія дискурсу як об'єкта лінгвістичних досліджень. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/32507/1/18-76-78.pdf> (дата звернення: 20.01.2021).
42. Терещенко А. В. Прецедентные имена в современном русском и английском языках: статус, семантика, особенности функционирования. URL:

- https://vestnik.tspu.edu.com/files/vestnik/PDF/articles/tereshchenko_a_v.76_84_11_176_2016.pdf (дата звернення: 17.05.2021).
- 43.Тимчук О. Т. Функціональний аспект прецедентних текстів. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.3/59.pdf> (дата звернення: 09.01.2021).
- 44.Хейзинга Й. Homo Ludens. *Статті по історії культури*. М. : Прогресс–Традиція, 1997. 416 с.
- 45.Чудинов А. Интертекстуальность политического текста. *Лингвистика*. Екатеринбург, 2003. Вып. 10. С. 27-34.
- 46.Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. Волгоград, 2000. 440 с.
- 47.Шимко В. Г. Жизнь прецедентных высказываний в медиадискурсе. URL: <https://www.rgph.vsu.com/com/science/sss/reports/0/shimko.pdf> (дата звернення: 19.02.2021).
- 48.Широких Е. А. Прецедентные феномены в англоязычном юмористическом дискурсе. *Вестник Удмуртского университета. История и филология*. 2015. Вып. 3. С. 145-150.
- 49.Hughes C. The God card: strategic employment of religious language in U.S. presidential discourse. *International Journal of Communication*. 2019. Vol. 13. P. 528-549.
50. Mankovska M., Sydorenko S. Precedent Phenomena in Stephen King’s “The Dark Tower”. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/9827/1/Precedent> (дата звернення: 13.04.2021).
- 51.Nida E. A. Linguistics and ethnology in translation-problems. *Language in culture and society : a reader in linguistics and anthropology*. New York : Harper & Row, 2006. P. 90-97.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ І ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

52. Практический курс английского языка. 4 курс : учеб. для педвузов по спец. «Иностр. яз.» / под ред. В.Д. Аракина. М. : Гуманит, изд. центр ВЛАДОС, 2000. 336 с. URL: studylib.net/doc/8605400/arakin-4-kurs-polnost._yu (дата звернення: 15.05.2021).
53. Світова серія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 28.02.2021).
54. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля–К, 2006. 716 с.
55. Цитати Б. Франкліна. URL: <https://socratify.net/quotes/benzhamin-franklin/27420> (дата звернення: 06.04.2021).
56. Янкі. URL: <https://uk.wikipedia.org/> (дата звернення: 13.06.2021).
57. 10 modern presidential speeches every American should know. URL: <https://www.history.com/news/10-modern-presidential-speeches-every-american-should-know> (дата звернення: 29.01.2021).
58. 5 Little Known Facts About “B” Western Movies. URL: <https://www.westernclassicmovies.com/5-little-known-facts-about-b-western-movies/> (дата звернення: 14.03.2021).
59. Adam and Eve in Advertising. URL: <https://prezi.com/ktecsdeixicg/adam-and-eve-in-advertising/> (дата звернення: 17.02.2021).
60. Advertising with paradise. URL: <https://www.google.com/search?q=advertising+with+paradise> (дата звернення: 11.06.2021).
61. American Revolutionary War. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/American_Revolutionary_War (дата звернення: 02.06.2021).

62. Armour R. W. It All Started with Columbus. URL: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=wu.89058351370&view=1up&seq=8> (дата звернення: 13.05.2021).
63. AZ Quotes. URL: <https://www.azquotes.com/quote/1377505> (дата звернення: 06.04.2021).
64. Bill Gates in ads. URL: <https://www.google.com/search?sxsrf=ALeKk03rAnJt2K7HE3MmtAk33kviBbhEtg> (дата звернення: 11.06.2021).
65. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/com> (дата звернення: 12.04.2021).
66. Can you train yourself to get by on less sleep? *Medical Myths. Human Body*. URL: <https://www.bbc.com/future/article/20130320-can-you-get-by-on-less-sleep> (дата звернення: 11.04.2021).
67. Chris Rock Stand-Up Monologue. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=r2fFJvh0pp8> (дата звернення: 07.04.2021).
68. CNN Politics. Trump's turbulent and lawless presidency will end with historic second impeachment. URL: <https://edition.cnn.com/2021/01/13/politics/donald-trump-impeachment-history-joe-biden/index.html> (дата звернення: 13.01.2021).
69. Critical Legal Thinking. URL: <https://criticallegalthinking.com/2019/12/10/dear-white-its-ok-to-be-white/> (дата звернення: 12.03.2021).
70. Fife Council delays bid to end golden handshake deals for staff. *Fife Today*. URL: <https://www.fifetoday.co.uk/news/politics/council/fife-council-delays-bid-end-golden-handshake-deals-staff-2956663> (дата звернення: 19.03.2021).
71. Golden handshake' for 42 Congmen. *Hindustan Times*. URL: <https://www.hindustantimes.com/delhi/golden-handshake-for-42->

- <congmen/story-s7qRxRCKpmGIkNnjJ9EuZK.html> (дата звернення: 19.03.2021).
72. Hillary Clinton in ads. URL: <https://www.google.com/search?q=Hillary+Clinton+in+ads&sxsrf> (дата звернення: 11.06.2021).
73. Inaugural Address by President Barack Obama. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/01/21/inaugural-address-president-barack-obama> (дата звернення: 06.09.2021).
74. Joe Biden's inauguration speech transcript, annotated. URL: <https://www.washingtonpost.com/politics/interactive/2021/01/20/biden-inauguration-speech/> (дата звернення: 21.01.2021).
75. Joffe J. Who's afraid of Mr. Big. URL: <https://www.jstor.org/stable/42897338?seq=1> (дата звернення: 23.03.2021).
76. King S. The Drawing of the Three: The Dark Tower II. URL: <http://www.ereading.org.ua/bookreader.php/76713> (дата звернення: 18.09.2021).
77. Leicester City sell winger Demarai Gray to Bayer Leverkusen. *Sky Sports*. URL: <https://www.skysports.com/football/news/11095/12204474/transfer-news-leicester-city-sell-winger-demarai-gray-to-bayer-leverkusen> (дата звернення: 13.06.2021).
78. Margaret Atwood on What 'The Handmaid's Tale' Means in the Age of Trump. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2017/03/10/books/review/margaret-atwood-handmaids-tale-age-of-trump.html> (дата звернення: 24.04.2021).
79. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/precedent> (дата звернення: 12.04.2021).

- 80.Obama B. A More Perfect Union. American Rhetoric. Online Speech Bank. URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/barackobamaperfectunion.htm> (дата звернення: 10.02.2021).
- 81.Our Unity Cannot be Shattered by Evil. President Trump’s Remarks on Las Vegas Shooting. Time. URL: <https://time.com/4965168/read-donald-trump-las-vegas-shooting-transcript/> (дата звернення: 11.02.2021).
- 82.Remarks by President Obama to the People of Cuba. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/03/22/remarks-president-obama-people-cuba> (дата звернення: 20.02.2021).
- 83.Representations of the American War of Independence in the late 18th century English novel. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/4415.pdf> (дата звернення: 05.05.2021).
- 84.Sincap Shop. An Artistic Sharing Platform. URL: <http://sincapshop.com/mona-lisa-as-an-advertising-face/> (дата звернення: 19.03.2021).
- 85.Sports in ads. URL: <https://www.pinterest.com/pin/336221928401512799/> (дата звернення: 11.06.2021).
- 86.The Guardian. News. John McCain: 10 moments that will shape the senator’s legacy. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2018/aug/25/john-mccain-death-moments-life-shape-legacy> (дата звернення: 14.01.2021).
- 87.The Reagan-Thatcher revolution. URL: <https://www.dw.com/en/the-reagan-thatcher-revolution/a-16732731-0> (дата звернення: 23.03.2021).
- 88.Time Magazine Corpus. URL: <https://www.english-corpora.org/time/> (дата звернення: 14.01.2021).

89. UNITED NATIONS: U.N. Offers 80,000 Dollars as Golden Handshake. *Inter Press Service. News Agency.* URL: <http://www.ipsnews.net/1996/04/united-nations-un-offers-80000-dollars-as-golden-handshake/> (дата звернення: 19.03.2021).
90. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_United_States_political_catchphrases (дата звернення: 14.02.2021).
91. William Shakespeare. Quotes. URL: <https://www.goodreads.com/quotes/879509-my-salad-days-when-i-was-green-in-judgment-cold> (дата звернення: 04.05.2021).
92. Wodehouse P. G. *The Small Bachelor. Hot Water. Barmy in Wonderland.* М. : АСТ, 2012. 672 с.

ДОДАТКИ ДОДАТОК А

Mona Liza is an Advertising Face

Faszinierend schön. Faszinierend stark.

Die neue **Miele** **Canister 20** (www.miele.de) ist ein revolutionäres Staubsaugersystem aus der Weltklasse der Designer und Ingenieure von Miele. Mit einer maximalen Leistungsfähigkeit von 1.800 Watt und einer Motorleistung von 1.200 Watt ist es ein absolutes Spitzenprodukt, das sich nicht nur durch ein hervorragendes Design, sondern durch eine herausragende Saugleistung und eine hervorragende Saugkraft auszeichnet. Das ist die perfekte Mischung zum Staubsaugen.

The advertisement shows a framed painting of the Mona Lisa on a light blue wall. A black vacuum cleaner attachment is positioned to the left of the painting, with a thin stream of air blowing across the Mona Lisa's face, making her hair appear to be blowing. Below the painting, a grey and black canister vacuum cleaner is shown with its flexible hose. At the bottom of the advertisement, there is a red horizontal bar with the Miele logo and the tagline 'Verlässlichkeit für viele Jahre'.

Miele
Verlässlichkeit für viele Jahre

Effervescente naturale.

have a break, have a Kit Kat

URL: <https://medium.com/@KamlynBrooks/mona-lisa-as-an-advertising-face-db919a66204a>

ДОДАТОК Б

Adam and Eve in Advertising

PETA

ANGELA SIMMONS
for **PETA**

Eating Meat Is a Sin:
GO VEGETARIAN

FOR FREE RECIPES,
GO TO PETA.ORG.

- *Intended Audience: PETA wants to influence meat eaters.*
- *PETA uses the sex appeal of the Eve Figure in order to attract attention. They also draw attention by referencing original sin.*
- *Unlike other advertisements, they relate the original sin to eating meat, in a sort of fear appeal.*
- *PETA manipulates the original sin in order to effectively scare/shame consumers away from eating meat.*

**The original people
had luscious lips**

In the beginning, Mary Quant designed lipsticks for girls.
Now there are Glosspots. Six shiny shades.
Look your juiciest with Mary's moody blue eye gloss. A navy Quant crayon smudged
round the eyes. A brush of Tearproof Mascara. Nail colour Posh Prune.

More originals from
Mary Quant Cosmetics Ltd.

- *Intended Audience*
- *The symbolism indicates an influence*
- *This appeals to "original people"*
- *The advertisement emphasizes appeal to the sex with Eve and the convincing the seductive if he/*
- *Mary Quant wanted to both men and women manipulate the story, who are told in a way that sh*

URL: <https://prezi.com/ktecsdeixicg/adam-and-eve-in-advertising/>